

LAHDEN KAUPUNKI, YMPÄRISTÖTERVEYS

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON
VALVONTASUUNNITELMAN
TOTEUMARAPORTTI 2024

Sisällysluettelo

1.	Toimintaympäristö, valvonnan vaikuttavuus ja kehitystyö.....	3
1.1.	Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi	3
1.2.	Valvonnan riskiperusteisuus ja tehokas kohdentaminen.....	3
1.3.	Ohjelmakauden teema ja sen toteutuminen	3
1.4.	Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	4
1.5.	Laatutyö	4
1.6.	Tietojärjestelmäkehitystyö ja arkistointi	4
1.7.	Viestintä	5
1.8.	Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvittäminen	5
1.9.	Valvonnan maksullisuuden edistäminen ja valvonnasta saatujen tulojen kohdentaminen	5
2.	Elintarvikevalvontasuunnitelman toteutuminen.....	6
2.1.	Elintarvikehuoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettely.....	6
2.2.	Kontaktimateriaalivalvonta.....	6
2.3.	Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta	6
2.4.	Muu valvonta	7
2.5.	Näytteenotto	8
2.6.	Painopisteet ja projektit.....	9
3.	Terveydensuojelun valvontasuunnitelman toteutuminen.....	10
3.1.	Huoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettely	10
3.2.	Asuntojen ja oleskelutilojen terveyshaittaepäilyjen selvittäminen	10
3.3.	Talousvesivalvonta.....	10
3.4.	Uimavesivalvonta	11
3.5.	Radon.....	12
3.6.	Näytteenotto	12
3.7.	Painopisteet ja projektit	13
4.	Tupakkalain ja lääkelain valvontasuunnitelman toteutuminen.....	14
4.1.	Myynnin valvonta	14
4.2.	Ennalta ehkäisevä päihdetyö.....	14
4.3.	Muu valvonta	14
4.4.	Painopisteet ja projektit.....	14
5.	Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelman toteutuminen.....	15
5.1.	Eläinlääkäripalvelut.....	15
5.2.	Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta.....	15
5.3.	Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden tuonnin ja viennin valvonta	16
6.	Liitteet	17

1. Toimintaympäristö, valvonnan vaikuttavuus ja kehitystyö

1.1. Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi

Lahden ympäristöterveys vastaa Lahden kaupungin alueen ympäristöterveydenhuollon valvonnasta. Yksikkö kuuluu Lahden kaupunkiympäristön palvelualueen rakennus- ja ympäristövalvonnan vastualueeseen.

Ympäristöterveys on laatinut ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman vuosille 2020–2024. Suunnitelmaan on tehty vuotta 2024 varten päivitys, jonka Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunta kaupungin ympäristöterveydenhuollosta vastaavana toimielimenä on hyväksynyt.

Suunnitelman toteutumista arvioidaan jokaisen kalenterivuoden päätteeksi. Arviointiraportti käsitellään rakennus- ja ympäristölupalautakunnassa sekä toimitetaan Etelä-Suomen aluehallintovirastolle helmikuun loppuun mennessä.

1.2. Valvonnan riskiperusteisuus ja tehokas kohdentaminen

Lahden ympäristöterveyden valvonnan pohjana ovat olleet Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020–2024, Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021–2024, Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020–2024 ja Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2020–2024. Valvontaa on kohdennettu riskiperusteisesti siten kuin valtakunnallisissa valvontaohjelmissä sekä Ruokaviraston ohjeessa Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen on esitetty.

Kaupungin alueelle vuoden 2024 aikana perustetut uudet elintarvikekohteet on arvioitu ja pisteytetty käyttäen Ruokaviraston ohjetta. Terveydensuojelulain mukaisten valvontakohteiden riskinarviointi on tehty Valviran riskinarviointiohjeistuksen mukaisesti. Näiden perusteella on määritetty jokaiselle kohteelle suunniteltu valvontatiheys, jota on voitu riskiperusteisesti korjata tarkastushavaintojen perusteella. Tupakkalain suunnitelmallinen valvonta perustuu tupakkalain valvontaohjelmaan kirjattuihin ohjeellisiin tarkastustiheyksiin.

Ruokamyrkytys- ja terveyshaittaepäilyihin, kuluttajavalituksiin sekä keskusviranomaisilta tulleisiin valvontapyyntöihin on reagoitu viipymättä. Tarkastustoiminnan lisäksi valvontaa on suoritettu sekä suunnitelmallisesti, että reaktiivisesti kohdennetuilla näytteenotoilla.

1.3. Ohjelmakauden teema ja sen toteutuminen

Valvontaohjelmakauden 2020–2024 teemana on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Valtakunnallisten valvontaohjelmien ja ohjeistusten noudattamisen lisäksi valvonnan yhdenmukaisuutta on edistetty tekemällä maakunnallista yhteistyötä Päijät-Hämeen muiden kuntien ympäristöterveydenhuollon yksikön (Päijät-Häme) kanssa. Hyvään yhteistyöhön toimijoiden ja muiden eri viranomaistahojen suuntaan on myös panostettu. Lahden ympäristöterveys kuuluu kaupunkiorganisaatiossa samaan vastualueeseen kuin ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta, joten yhteistyö näiden yksiköiden välillä on ollut päivittäistä ja sujuvaa.

Ympäristöterveydellä on ollut edustus rakennusvalvonnan viikoittaisessa viranomaispalaverissa. Tätä kautta tulevista ympäristöterveyden valvontakohteista on saatu hyvät ennakkotiedot. Kohteista on päästy lausumaan kattavasti ja näin vaikuttamaan niiden terveellisyteen ja turvallisuuteen etupainotteisesti. Vuoden

2024 aikana on aloitettu rakennusvalvonnan kanssa säännölliset viikoittaiset yhteistyökokoukset, joiden tavoitteena on vaihtaa tietoja kohteista ja ennaltaehkäistä rakennusten sisäilmaongelmia. Ympäristölupaviranomaisen on pyydettävä ympäristölupahakemuksesta lausunto toiminnan sijaintikunnan terveydensuojeluviranomaiselta. Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunta on delegoinut lausuntojen antamisen ympäristöterveyden viranhaltijoille. Vuonna 2024 ympäristöterveydessä käsiteltiin 10 ympäristölupiin liittyvää lausuntopyyntöä. Lisäksi asemakaavaan liittyviä lausuntopyyntöjä käsiteltiin 2 kpl.

Sisäilma-asioissa on osallistuttu yhteisiin työryhmiin esimerkiksi tilakeskuksen, rakennusvalvonnan ja sivistystoimen edustajien kanssa. Tällä tavoin on voitu ennalta suunnitella toimintatapoja erilaisissa kiinteistöjen kuntoon liittyvissä ongelmatapauksissa.

1.4. Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Lahden ympäristöterveysyksikössä työskentelee ympäristöterveyden päällikkönä toimiva kaupungineläinlääkäri, ympäristöterveyskoordinaattori, johtava terveydensuojeluinsinööri sekä 12 terveydensuojeluinsinööriä. Lisäksi yksikköön kuuluu eläinlääkintähuollon esihenkilö, kolme praktikkoeläinlääkäriä, kaksi valvontaeläinlääkäriä sekä klinikkaeläinhoitaja.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi ympäristöterveyteen kahden henkilön lisäresurssin, jotta lainmuutoksen myötä voimaan saatetusta valvonnan perusmaksuista saatavia tuloja voidaan hallituksen esityksen sekä ministeriöiden suositusten mukaisesti kohdentaa elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaisen valvonnan kehittämiseen. Virat täytettiin vuoden 2024 aikana.

Lahden ympäristöterveyden henkilökunta on osallistunut aktiivisesti ja koulutussuunnitelman mukaisesti ajankohtaisiin koulutuksiin sekä perehtynyt omatoimisesti keskusviranomaisilta tulleisiin uusiin ohjeisiin. Koulutustilaisuuksista iso osa on järjestetty etäkoulutuksina. Yksikössä on runsaasti erikoisosaamista kattavan käytännössä kaikki ympäristöterveydenhuollon osa-alueet.

1.5. Laatutyö

Elintarvikelain mukaan kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tulee laatia toimintaansa sopiva laatujärjestelmä sekä ylläpitää ja soveltaa sitä. Ympäristöterveydessä aloitettiin vuoden 2024 lopulla laatujärjestelmän päivitystyö, joka jatkuu vuoden 2025 aikana. Laatukäsikirjaan kuvataan yksikössä tehtävän laatutyön eri osa-alueet. Toiminto- ja työohjeet sijoittuvat kootusti omiin hakemistoihinsa. Laatutyön ja päivityksen tukemiseksi on ylläpidetty laatu- ja päivityskansioita, joihin kerätään usein tarvittavia yhteystietoja, ohjeistuksia ja muuta materiaalia helposti löydettäväksi. Tarkastustyön suunnittelua ja seuranta varten on ollut käytössä tarkastustyökalu, joka toimii valtakunnallisen järjestelmän täydentäjänä.

1.6. Tietojärjestelmäkehitystyö ja arkistointi

Ympäristöterveydenhuollon valvontakohderekisterinä, suoritteiden kirjausalustan sekä suunnittelu- ja seurantatyökaluna toimii valtakunnallisesti ylläpidetty Ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATI. Valvonnan toteutumisen arvioinnissa on käytetty tietojärjestelmästä saatavia tietoja. Lahden ympäristöterveydellä on ollut alusta alkaen edustaja VATI:n kehittämissyöryhmässä ja ryhmän toimintaan sekä järjestelmän kehittämiseen on osallistuttu aktiivisesti ja säännöllisesti. VATI-järjestelmään on sisällytetty valtakunnallinen sähköinen ilmoitus ja toimenpidepyyntöjärjestelmä (ILPPA). Ympäristöterveyden säilytettävät dokumentit on tallennettu ja arkistoitu Lahden kaupungilla käytössä olevaan sähköiseen Dynasty-arkistointijärjestelmään.

1.7. Viestintä

Ympäristöterveydellä on viestintäsuunnitelmassa, jossa kuvataan sisäinen ja ulkoinen viestintä sekä viestintävälineet. Viestintä jakautuu useampaan eri kanavaan ja suunnitelma auttaa kokonaisuuden hallinnassa. Suunniteltu näkyvyys ja sesongeittain esiin nostettavat aihealueet tukevat toiminnan kokonaisuutta, parantavat asukkaiden tiedonsaantia sekä toimivat osana viranomaisen ohjaus- ja neuvontatyötä.

Pääasiallisena viestintäkanavana ovat yksikön verkkosivut, joilta löytyy kattavasti tietoa eri aihepiireistä. Ajankohtaisista asioista on täsmäviestitty sekä yksikön omilla, että kaupungin yhteisillä verkkosivuilla. Vuoden 2024 aikana nettisivuilla julkaistiin päivittyvää tietoa Lahden uimarantavesien laadusta sekä tiedotteita siipikarjan lintuinfluenssariskiä ja kiinteistöjen radontarkkailuun liittyen.

Viestintää on tehty tarjoamalla opastusta ja neuvontaa sekä yritystahoille, että yksittäisille kuluttajille päivystyspalveluna ja kirjeitse tai sähköisesti toteutetuilla tiedotuskampanjoilla. Vuonna 2024 lähetettiin elintarvikealan toimijoille infokirjeet terveydentilan selvityksestä, gluteiinittomuudesta ravintoloissa sekä elintarvikepakkauksimateriaalien oikeanlaisesta käytöstä. Lisäksi järjestettiin yhteistyössä Päijät-Hämeen ympäristöterveyden kanssa elintarvikealan toimijoille suunnattu koulutustilaisuus, jossa aiheina olivat mm. ruoka-apu, terveydentilan selvitys, kontaktimateriaalit, jätelain uudistus sekä muut ajankohtaiset asiat. Ympäristöterveyden asiantuntija osallistui toukokuussa järjestettyyn Kiveriön alueen asukastilaisuuteen, jossa kerrottiin ja keskusteltiin mm. rottien torjunnasta sekä lintujen talviluokinnasta.

1.8. Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvittäminen

Elintarvikelaki sekä terveydensuojelulaki edellyttävät kunnan valvontaviranomaista laatimaan suunnitelman häiriötilanteisiin varautumiseksi. Lahden ympäristöterveydelle on laadittu erillinen häiriötilannesuunnitelma, joka on kattava kuvaus mahdollisista riskeistä ja toiminnasta häiriötilanteissa. Häiriötilannesuunnitelmaa on ylläpidetty ja päivitetty vuoden 2024 aikana.

Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä edellyttää kunnan viranomaista varautumaan epidemioiden ja nimeämään niiden selvittämistä varten selvitystyöryhmä. Lahden ympäristöterveydestä kolme viranhaltijaa toimii alueellisen epidemiaselvitystyöryhmän jäsenenä. Vuoden 2024 aikana ryhmä kokousti huhti- ja lokakuussa. Elintarvikkeisiin liittyviä ruokamyrkytyspäilyjä ja sairastumis- tai haittailmoituksia käsiteltiin vuonna 2024 yhteensä 79 kpl.

Lahden ympäristöterveys osallistui syyskuussa 2024 maakunnalliseen HÄME24 valmiusharjoitukseen, joka toteutettiin samanaikaisesti paikallispuolustusharjoituksen kanssa. Harjoituksen tavoitteena oli kehittää kuntien ja hyvinvointialueiden sekä muiden osallistuvien organisaatioiden valmiutta toimia poikkeusoloissa sekä parantaa väestönsuojeluun liittyviä valmiuksia, erityisesti evakuoiteihin liittyvien järjestelyjen osalta.

1.9. Valvonnan maksullisuuden edistäminen ja valvonnasta saatujen tulojen kohdentaminen

Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Maksun suuruus määräytyy voimassa olevan ympäristöterveydenhuollon taksan mukaisesti. Maksutaksaa tarkastellaan vuosittain ja päivitetään tarpeen mukaan. Päivitetty taksa viedään hyväksyttäväksi kunnan elintarvike- ja terveydensuojeluviranomaiselle, jona Lahdessa toimii rakennus- ja ympäristölupalautakunta. Lahden ympäristöterveyden taksa päivitettiin loppuvuodesta 2024 ja 1.1.2025 voimaan astunut taksa hyväksyttiin lautakunnan kokouksessa 10.12.2024 päätöksen § 110 mukaisesti.

Valvonta- ja tarkastustoiminnasta kertyi vuonna 2024 tuloja 450 404 euroa. Valvonnasta saadut tulot on kohdennettu täysimääräisesti ympäristöterveydenhuoltoon.

2. Elintarvikevalvontasuunnitelman toteutuminen

Elintarvikevalvonnan pohjana on vuosittain laadittava kohdekohtainen valvontasuunnitelma. Suunnitelmallinen tarkastustoiminta ja tarkastusmäärät perustuivat Ruokaviraston julkaisemiin ohjeisiin. Lisäksi elintarvikevalvontaa suoritetaan reaktiivisesti epäilyjen ja ilmoitusten perusteella. Vuoden 2024 suunnitelmallisen valvonnan toteutuminen toimintaluokittain on esitetty taulukoituna liitteessä 1.

Vuoden 2024 elintarvikevalvontasuunnitelmassa oli tarkastuksia suunniteltu tehtäväksi 431 kpl. Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia toteutui yhteensä 393 kpl. Muita tarkastuksia suoritettiin 31 kpl.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi työaika on käytetty myös muihin lakisääteisiin tehtäviin, kuten asiakirjojen käsittelyyn, valitusten vastaanottoon ja selvittelyyn, asiakaspalveluun ja neuvontaan sekä terveystietojen ennaltaehkäisyyn. Yksikköön hyväksytty terveydensuojeluinsinööriin virka saatiin täytettyä vasta syksyllä, joten vahvuudesta puuttui yksi elintarviketarkastuksia tekevä henkilö yli puolen vuoden ajan.

2.1. Elintarvikehuoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettely

Elintarvikehuoneistot voidaan jaotella ilmoitettuihin tai hyväksytyihin elintarvikehuoneistoihin. Ilmoitettuja elintarvikehuoneistoja ovat esimerkiksi ravintolat, kahvilat ja myymälät. Hyväksytyt elintarvikehuoneistot ovat laitoksia, jotka käsittelevät eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen niiden toimittamista vähittäismyyntiin eli ilmoitettuihin elintarvikehuoneistoihin.

Lahden ympäristöterveys on ollut aktiivisesti vaikuttamassa uusia elintarvikehuoneistoja käyttöönotettaessa. Kohteen vastuutarkastajat ovat tutustuneet ja tarvittaessa antaneet lausunnon lähes kaikista perustettavista elintarvikehuoneistoista jo rakennuslupavaiheessa. Toimijan vaihdostapauksissa on annettu tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa uutta toimintaa varten. Vuonna 2024 käsiteltiin 194 elintarvikehuoneistoilmoitusta sekä 3 laitoksiin liittyvää hakemusta.

2.2. Kontaktimateriaalivalvonta

Elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita toimittava toimija on ilmoitusvelvollinen toimija, jota valvotaan Ruokaviraston kontaktimateriaalien valvontaohjeen mukaisesti. Kontaktimateriaalitoimintaan liittyviä tarkastuksia tehtiin vuonna 2024 yhteensä 7 kpl.

Vuoden 2024 valvonnan painopisteinä olivat vaatimustenmukaisuutta osoittavat asiakirjat sekä muovisten, paperisten ja kartonkisten kontaktimateriaalien valmistajille ja maahantuojille tehty selvitys PFAS- ja BPA (bisfenoli A) -yhdisteiden käytöstä. Valvontakäynnellä selvitettiin erillisellä kyselyllä, käyttäkö valmistaja PFAS-yhdisteitä ja BPA-yhdisteitä ja onko niiden migraatiota tutkittu. Maahantuonnissa selvitettiin, onko Suomeen tuotu kyseisiä yhdisteitä sisältäviä kontaktimateriaaleja, onko niiden migraatiosta tutkimustulokset ja onko vaatimustenmukaisuusilmoituksessa niistä mainintaa.

2.3. Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontipaikalla tarkoitetaan Suomessa sijaitsevaa elintarvikehuoneistoa, jossa ensimmäisenä otetaan vastaan Euroopan unionin toisesta jäsenvaltiosta Suomeen toimitettavia eläimistä saatavia elintarvikkeita.

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontivalvonta on sisällytetty kuntien tekemään Oiva-valvontaan. Valvojien vastuu kattaa eläinperäisten tuotteiden tuonnissa huomioitavien asioiden valvonnan, ohjauksen ja neuvonnan. Eläinperäisten tuotteiden tuovan tai niiden etämyyntiä harjoittavan toimijan velvollisuuksiin kuuluvat mm. aloitus-, muutos- ja lopetusilmoitusten tekeminen, vastaanotettavien lähetysten tarkastaminen, näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma, omavalvontakirjanpito ja toimenpiteet epäkohtia havaittaessa.

2.4. Muu valvonta

Valvontakeinot vilpillisen elintarviketoiminnan tunnistamiseen

Elintarvikevalvonnan yhteydessä tulee esiin vuosittain tapauksia, joissa epäillään toimijan toimineen vilpillisesti. Vilpillisen elintarviketoiminnan tunnistamisessa merkittävässä osassa ovat elintarvikkeiden jäljitettävyyssvalvonta, pakkausmerkintöjen oikeellisuuden valvonta, alkuperävalvonta sekä kohdennettu näytteenotto.

Lahden ympäristöterveydessä on ylläpidetty vilpillisen elintarviketoiminnan tunnistamiseen ja kitkemiseen tähtäävää viranomaisyhteistyötä mm. Ruokaviraston, muiden valvontayksiköiden, verottajan, poliisin sekä tullin kanssa. Jäljitettävyyssvalvontaa on tehty suunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä. Vuoden 2024 aikana on ollut havaittavissa, että elintarvikkeiden laitton maahantuonti sekä moninainen kotivalmistus ovat lisääntyneet. Sosiaalisen median valvonnan avulla on onnistuttu löytämään rekisteröimätöntä valmistusta ja laitonta maahantuontia. Kotona tapahtuvan valmistuksen ohjaaminen sekä valvonta vievät yhä enemmän resursseja.

Takaisinvedot

Elintarvikevalvonta joutuu tekemään ennalta suunnittele mattomia tarkastuksia ja selvityksiä RASFF-ilmoitusten (EU-komission ylläpitämä hälytysjärjestelmä) tai muiden havaittujen epäkohtien perusteella tuotteiden määräpaikkojen selvittämiseksi ja takaisinvedon varmistamiseksi. Takaisinvetoihin liittyvä valvonta kohdistetaan omiin elintarvikevalmistajiin ja myymälöihin sekä isoihin kauppaketjujen pistokoemaisesti.

RASFF ilmoituksia tuli vuoden 2024 aikana Ruokaviraston kautta Lahteen valvottavaksi 8 kpl. Nämä ovat koskeneet mm. teet tuotteita, kuivattuja sieniä, kalaa, hyytelömakeisia ja luomukastajan jauhoa.

Lisäksi vuosittain tulee runsaasti takaisinvetoja, jotka koskevat valtakunnallisia vähittäismyyntiketjuja ja elintarviketoimijoita. Vuonna 2024 näitä julkaistiin yli 50 kpl. Takaisinvetojen yleisimpiä syitä olivat vierasesineet, terveydelle vaaralliset bakteerit ja puutteelliset pakkausmerkinnät mm. allergeenien osalta.

Ravintolisien lääkkeellinen tai muutoin säädöstenvastainen markkinointi

Elintarvikelain mukaan elintarvikkeen pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavalla markkinoinnin yhteydessä elintarvikkeella ei saa esittää olevan ihmisen sairauksien ennalta ehkäisemiseen, hoitamiseen tai parantamiseen liittyviä ominaisuuksia eikä viitata sellaisiin tietoihin, ellei muualla lainsäädännössä toisin säädetä. Elintarvikkeiden kaupallisessa viestinnässä saa käyttää vain EU:n väiteasetuksen mukaan hyväksytyjä ravitsemus- ja terveysväitteitä tai ns. kasviperäisten aineiden odotuslistalla olevia terveysväitteitä. Hyväksytyjäkään terveysväitteitä ei saa käyttää, ellei niiden käyttö ole täysin väiteasetuksen kaikkien vaatimusten mukaista. Tämä koskee kaikkea kaupallista viestintää, eli pakkausmerkintöjen lisäksi elintarvikkeiden markkinointia ja mainontaa kaikissa muodoissa sekä kaikissa viestintäkanavissa. Apteekkeja valvotaan elintarvikelain mukaisesti lähinnä ravintolisien vähittäismyyjinä. Vuoden 2024 aikana valvontaa työllisti erityisesti verkossa tapahtuva ravintolisien myynti, joka tulee kasvattamaan osuuttaan myös tulevina vuosina.

Uuselintarvikkeet ja ravitsemuksellinen täydentäminen

Uuselintarvikkeet ovat elintarvikkeita, joita ei ole käytetty merkittävässä määrin EU:ssa ennen toukokuuta 1997 (jolloin ensimmäinen uusielintarvikkeita koskeva lainsäädäntö tuli voimaan). Ne voivat olla äskettäin kehitettyjä innovatiivisia elintarvikkeita tai elintarvikkeita, jotka on tuotettu uusilla tekniikoilla ja tuotantoprosesseilla. Ne voivat myös olla perinteisesti EU:n ulkopuolella käytettyjä elintarvikkeita. Hyväksymätöntä uusielintarviketta ei saa saattaa markkinoille, koska sen turvallisuutta elintarvikkeena ei ole varmistettu.

Elintarvikealan toimijat ovat enenevässä määrin kiinnostuneet tuomaan markkinoille perinteisestä poikkeavia tuotteita. Vuoden 2024 aikana on ollut käsittelyssä erilaisia uusielintarvikestatukseen liittyviä selvittelyjä. Myös elintarvikkeiden täydentämiseen esimerkiksi vitamiineilla tai kivennäisaineilla liittyviä erityiskysymyksiä on tullut selviteltäväksi useita.

Ruokaviraston on kehittänyt ohjauspakettia uusielintarvikkeista, ravitsemuksellisesta täydentämisestä ja ravitsemus- ja terveystieteen käytöstä. Vuonna 2024 Lahden ympäristöterveyden asiantuntija osallistui ohjauspaketin kehittämistyöhön sekä koekäyttöön.

Elintarvikkeiden vienti

Lahden ympäristöterveys antaa pyynnöstä elintarvikeyrityksille erilaisia elintarvikkeiden vientiin liittyviä todistuksia. Tarvittaessa soveltuvasta asiakirjasta neuvotellaan Ruokaviraston vientiyksikön kanssa. Vuoden 2024 aikana vientiin liittyviä todistuksia kirjoitettiin 12 kappaletta.

Syyskuussa kaksi terveydensuojeluinsinööriä osallistui elintarvikkeita vievän teollisuuslaitoksen viennin auditointiin yhdessä viejäyrityksen, kohdemaan tulliviranomaisten sekä Suomen kohdemaan suurlähetystön ja Ruokaviraston edustajien kanssa. Tilaisuutta varten valmisteltiin esitys Lahden ympäristöterveyden roolista valvontaketjussa.

Tapahtumat ja yleisötilaisuudet

Lahden ympäristöterveyden tapahtumatiimin kuuluu kaksi tarkastajaa, joille on jaettu pääasiallinen vastuu kaupungin tapahtuma-alueiden (30 kpl) tilaisuuksista. Alueet ovat tapahtumamääriltään hyvin erilaisia.

Tapahtumatiimin työ keskittyi tapahtumatoimijoiden ja elintarviketoimijoiden ohjaukseen ja neuvontaan, tapahtumamuutoksiin, uusiin tullessiin toimintalinjauksiin sekä yhtenäisten työmenetelmien luomiseen ja toteutukseen. Tapahtumavalvonta toteutui vuoden 2024 aikana suunnitellusti.

2.5. Näytteenotto

Elintarvikevalvonnan näytteenotoilla voidaan varmentaa elintarvikkeiden turvallisuutta ja tuottaa informaatiota vallitsevasta elintarviketurvallisuuden tilanteesta. Ruokaviraston ohje suosittelee suunnitelmallisen näytteenoton kohdistuvan patogeenisten mikrobien tutkimiseen projektiluontoisesti. Lisäksi voidaan ottaa näytteitä omavalvonnan valvontaan sekä ruokamyrkytysten selvittämiseksi.

Vuoden 2024 aikana otettiin elintarvikenäytteitä elintarvikkeiden vierasainevalvontaohjelman (akryyliamidi) projektinäytteinä 2 kappaletta sekä ruokamyrkytyssepidemioiden selvittämiseksi ja omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi kolmesta kohteesta yhteensä 4 näytettä.

Viranomaisnäytteitä analysoiva laboratorio kilpailutettiin vuoden 2022 lopulla ajalle 01.01.2023 - 31.12.2024. Kilpailutuksen voitti MetropoliLab Oy. Sopimus mahdollisti sen jatkamisen kahdella yhden vuoden mittaisella (1 + 1) optiokaudella. Nämä päätettiin vuoden 2024 loppupuolella ottaa käyttöön, joten sopimus jatkuu vuoden 2026 loppuun saakka. Laboratoriolla on valmius huolehtia säteily-, ruokamyrkytys-, ta- lousvesi- ja uimavesinäytteiden sekä eläintautiepidemian selvitykseen liittyvien näytteiden analysoinnista myös normaalin toiminta-ajan ulkopuolella, mikäli tämä on tilanteen kiireellisen selvittämisen vuoksi tarpeen.

2.6. Painopisteet ja projektit

Ruokaviraston elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021–2024 valvonnalliseksi pääteemoiksi on määritelty tiedolla johtaminen ja digitalisaatio, petoksellisen toiminnan torjunta viranomai- syhteistyönä sekä valmius ja kriisinhallinta.

Elintarvikevalvonnassa on ollut havaittavissa tämänhetkisen haasteellisen toimintaympäristön vaikutus mm. ruon valmistuksessa käytettävien raaka-aineiden jäljitettävyyteen. Tämän vuoksi päätettiin toteuttaa Lahden ympäristöterveyden ja Päijät-Hämeen ympäristöterveyden yhteinen projekti koskien eläinperäisten elintarvik- keiden jäljitettävyyttä tarjoilupaikoissa ja liikkuvassa elintarviketoiminnassa. Koko alueella jäljitettävyystar- kastuksia tehtiin 139 kpl. Tarjoilupaikoissa tarkastettiin 158 eri elintarviketta ja liikkuvassa elintarviketoimin- nassa 16 elintarviketta. Projekti aloitettiin edellisvuonna ja loppuraportti valmistui alkuvuodesta 2024.

Lahden ympäristöterveyden toteutettiin oma näytteenottoprojekti: Jäähdytetyn riisin laatu Lahden alueen tarjoilupaikoissa. Projekti tehtiin rajatusti noin kahteenkymmeneen tarjoilupaikkaan ja siinä arvioitiin jäähdy- tyksen onnistumista tutkimalla riisin mikrobiologista laatua. Projektitarkastuksilla arvioitiin lisäksi keittiön yleistä puhtautta, työvälineiden ja laitteiden puhtaanapitoa, käsihygieniää, kylmävarastointia sekä elintarvik- keiden käsittelyä. Samassa yhteydessä jaettiin tietoa hyvistä toimintavoista ja lainsäädännön vaatimuksista. Projekti aloitettiin edellisenä syksynä ja raportti valmistui kevätkaudella 2024.

Vuoden 2024 torjunta-ainejäämien ja vierasaineiden näytteenotto kohdistui vierasaineiden osalta elintarvik- keiden valmistusprosessissa muodostuvien akryyliamidien tutkimiseen. Tähän Ruokaviraston koordinoimaan valvontaohjelmaan liittyen otettiin kaksi projektinäytettä teollisuuden tuottamista viljavalmistuksista.

Lahden ympäristöterveys on vuonna 2024 lähtenyt mukaan EU:n yhteiseen lisäaineiden ja aromien saannin seurannan projektipilottiin. Projektin tarkoituksena on kerätä tietoja lisäaineiden ja aromien esiintymisestä ja pitoisuudesta elintarvikkeissa sekä kehittää yhteisiä toimintatapoja näiden seuraamiseksi. Projektia on toteu- tettu ohjeistuksen mukaisesti osana Oiva-arviointia siihen soveltuvissa kohteissa.

3. Terveydensuojelun valvontasuunnitelman toteutuminen

Terveydensuojelulain mukaisen valvonnan pohjana on vuosittain laadittava kohdekohtainen valvontasuunnitelma. Suunnitelmallinen tarkastustoiminta ja tarkastusmäärät perustuvat Valviran julkaisemiin ohjeisiin. Lisäksi valvontaa suoritetaan reaktiivisesti terveyshaittaepäilyjen ja ilmoitusten perusteella. Vuoden 2024 suunnitelmallisen valvonnan toteutuminen toimintaluokittain on esitetty taulukoituna liitteessä 1.

Vuoden 2024 valvontasuunnitelmassa oli tarkastuksia suunniteltu tehtäväksi 180 kpl. Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia toteutui yhteensä 171 kpl. Muita tarkastuksia suoritettiin 60 kpl.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi etenkin asumisterveys- ja sisäilmavalitukset vievät vuosittain merkittävästi valvontaresursseja ja ovat reaktiivisina terveyshaittaepäilyinä ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan. Vuonna 2024 tuli yli 40 rottiin liittyviä yhteydenottoja koskien koko kaupungin aluetta. Myös muut tehtävät, kuten asiakirjojen käsittely, terveyshaittalausunnot, asiakaspalvelu ja neuvonta vievät osaltaan työaikaa.

3.1. Huoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettely

Useimmat terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet ovat ilmoituksenvaraisia ja terveydensuojeluviranomainen käsittelee toimijan jättämän ilmoituksen.

Ympäristöterveys on ollut aktiivisesti vaikuttamassa uusia huoneistoja käyttöönotettaessa. Kohteen vastuu-tarkastajat ovat tutustuneet ja tarvittaessa antaneet lausunnon lähes kaikista perustettavista huoneistoista jo rakennuslupavaiheessa. Toimijan vaihdostapauksissa on annettu tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa uutta toimintaa varten. Vuonna 2024 käsiteltiin 60 terveydensuojelulain mukaista ilmoitusta.

3.2. Asuntojen ja oleskelutilojen terveyshaittaepäilyjen selvittäminen

Vuoden 2024 aikana Lahden ympäristöterveydelle tehtiin 85 asunnontarkastuspyyntöä asuntojen terveyshaittaepäilyjen vuoksi. Näiden johdosta annettiin ohjausta ja neuvontaa sekä tehtiin reaktiivisia tarkastuksia 43 kpl sisältäen terveydellisten olojen mm. lämpötilan, melun, ilmanvaihdon ja pintakosteuden havainnointia. Terveyshaitan esiintymistä arvioitiin terveydensuojelulakiin, asumisterveysasetukseen ja Valviran julkaisemaan asumisterveysasetuksen soveltamisohjeeseen perustuen.

Lahden ympäristöterveys osallistuu säännöllisesti sekä kaupunkikohtaiseen sisäilmatyöryhmään, että kohdekohtaisiin sisäilmatyöryhmiin, joissa käsitellään koulujen, päiväkotien ja muiden suurempien kohteiden sisäilmaongelmia. Vuonna 2024 valvonnan yhteistyökokouksia (sisäilmaryhmät, henkilöstöinfot, ym.) oli 49 kpl.

3.3. Talousvesivalvonta

Suurin osa Lahden kotitalouksista kuuluu järjestettyyn vesihuoltoon. Vesilaitokset ovat pääasiassa vastuussa juomiseen, ruoanlaittoon ja muuhun tarkoitukseen käytetyn talousveden tuotannosta ja toimittamisesta vesijohtoverkoston välityksellä. Haja-asutusalueilla kaikki kotitaloudet eivät välttämättä ole järjestetyn vesihuollon piirissä vaan vastaavat itse talousveden hankinnasta. Talousvesi otetaan silloin yleensä omasta kaivosta.

Ympäristöterveys hyväksyy vuosittain talousvesilaitoksen laatiman näytteenottosuunnitelman ja todentaa valvonnalla, että talousveden laatu on säädösten mukaista eikä aiheuta terveyshaittaa. Talousveden laatua tutkitaan lainsäädännön mukaisesti laitoksen toimittamaan vesimäärään perustuen, sitä tiheämmin, mitä enemmän vesilaitos toimittaa vettä vesijohtoverkostoon. Valvontatutkimusohjelman ja saatujen näytteenottotuloksien perusteella talousvedessä esiintyvien muuttujien tutkimustiheyttä voidaan tihentää tai harventaa. Yksityiskaivojen veden laadusta vastaa kaivon omistaja.

Ympäristöterveyden edustaja osallistui vuonna 2024 yhteensä 10 kertaa vesitiimin ja pohjavesityöryhmän kokouksiin.

Vuonna 2024 raportoitujen vesinäytetulosten mukaan Lahden alueen vesilaitosten toimittaman veden laadussa ei ollut huomautettavaa.

Talousveden häiriötilanteet

Lahden ympäristöterveyden terveydensuojeluviranomainen ja alueen vesihuoltolaitokset ovat varautuneet ennalta mahdollisten talousveden välityksellä terveyshaittoja aiheuttavien häiriötilanteiden varalle. Jos kuluttajille toimitettava vesilaitoksen talousvesi ei täytä talousvedelle asetettuja laatuvaatimuksia ja vedestä voi aiheutua haittaa terveydelle, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on yhdessä vettä toimittavan laitoksen tai veden käyttäjän kanssa selvitettävä, mistä veden laadun häiriö johtuu. Terveydensuojeluviranomaisen on tarvittaessa määrättävä veden toimittaja korjaamaan tilanne pikaisesti ja annettava veden käyttäjille ohjeet siitä, miten terveyshaitta voidaan ehkäistä. Vesilaitoksilla tulee olla oma talousveden häiriö- tai muu vaaratilanne ohjeistus. Talousvesiasetuksen mukainen erityistilannesuunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi on osa terveydensuojelulaissa tarkoitettua ympäristöterveydenhuollon erityistilannesuunnitelmaa, joka on sidoksissa kunnan valmiussuunnitelmaan.

Vuonna 2024 ei alueella esiintynyt aluehallintovirastolle ilmoitettavia talousveden häiriötilanteita.

3.4. Uimavesivalvonta

Uimarantojen ja uimarantaveden valvonta

Uimarantojen uimaveden laatua valvottiin vuonna 2024 suunnitelman mukaisesti. Uimarantojen ylläpidosta vastaavien tahojen kanssa pidettiin vuosipalaveri ja uimarantojen viranomaistarkastukset suoritettiin ennen uimakauden alkua. Uimavesinäytteet otettiin seurantakalenterin mukaan valvonnan piirissä olevilta yleisiltä uimarannoilta. Sinilevätarkkailua suoritettiin näytteenoton yhteydessä sekä erikseen tarkkailukäynneillä helteiden aikana.

Tuloksista sekä sinilevätilanteesta tiedotettiin kuntalaisia julkaisemalla uimavesiuutisia yhteistyössä kaupungin viestinnän kanssa. Uutiset julkaistiin Lahti.fi sivulla sekä kaupungin somekanavilla. Uimavesitulokset vietiin myös uimarantojen ilmoitustauluille sekä uimarantakohtaisille Internet-sivuille. Sinilevän osalta uimakausi oli normaali; sinilevää havaittiin useilla rannoilla vähäisiä määriä, muttei kuitenkaan niin merkittävästi, että olisi tarvinnut kehottaa uimareita välttämään uimista.

Uima-allastilojen ja allasveden valvonta

Vuoden 2024 viranomaistarkastukset tehtiin kohteisiin suunnitelman mukaisesti. Näytteenottoa suoritettiin näytteenottosuunnitelman mukaisesti niinä aikoina, kun altaat olivat avoinna.

3.5. Radon

Säteilylain mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo talousveden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen sisäilman radonpitoisuuden viitearvojen noudattamista. Vuonna 2024 radonvalvontaa suoritettiin säännöllisen valvonnan tarkastuksen yhteydessä ja tarvittaessa toiminnanharjoittajalta pyydettiin selvitystä radonmittausten toteuttamisesta.

3.6. Näytteenotto

Talousvesi ja uimavesi

Vesilaitosten valvontatutkimusohjelmat tehdään ja päivitetään yhdessä vesilaitosten kanssa viiden vuoden välein tai tarvittaessa siten että lainsäädännön vaatimukset täyttyvät sekä jatkuvan valvonnan että jaksottaisen valvonnan osalta. Valvontatutkimusohjelmat on toimitettu tiedoksi Etelä-Suomen aluehallintovirastolle, Hämeen ELY-keskukselle sekä Lahden kaupungin vesiensuojeluyksikköön.

Vesilaitokset ottavat itsenäisesti omat käyttötarkkailunäytteensä ja niiden tulokset toimitetaan ympäristöterveyden viranhaltijoille, mikäli käyttötarkkailunäytteissä ilmenee poikkeamia. Osa käyttötarkkailunäytteistä tutkitaan vesilaitosten omissa laboratorioissa. Näytetulokset viranomaisnäytteistä toimitetaan laboratorion suoraan ympäristöterveyteen ja tuloksia seurataan. Jos tuloksissa on toimenpiderajat ylittäviä arvoja, otetaan välittömästi yhteyttä ko. vesilaitokseen ja selvitetään poikkeaman syy ja ohjeistetaan jatkotutkimusten tekemiseen. Talousvesinäytteenotto toteutui vuonna 2024 suunnitelman mukaisesti. Talousvettä toimittavan laitoksen näytetulokset on raportoitu aluehallintovirastolle ja radonpitoisuuksien osalta säteilyturvakeskukselle.

Uimavesinäytteenottosuunnitelmat sekä rannoilta että altaista on laadittu lainsäädännön vaatimuksia sekä Valviran ohjeistuksia noudattaen. Uimavesinäytteet ottaa ympäristöterveystarkastaja, joka tekee näytteenoton yhteydessä myös rannan tai altaan valvontaa. Näytteet analysoidaan Ruokaviraston nimeämässä kilpailutetussa laboratorioissa, josta tulokset toimitetaan ympäristöterveyteen sähköisesti. Tulokset tarkastetaan välittömästi. Poikkeavien tulosten ilmetessä otetaan yhteyttä toiminnanharjoittajaan, otetaan uusintänäytteet ja kirjoitetaan lausunto laatuvaatimusten poikkeamista uima-altaiden osalta. Tarvittaessa vaaditaan korjaavia toimenpiteitä määräajan puitteissa ja niiden tulosten todentamiseksi otetaan uusintänäytteitä tai esim. pin-tapuhtausnäytteitä.

Kesällä 2024 otettiin kaikilta uimarannoilta (12 kpl) uimavesinäytteet suunnitelman mukaisesti kerran kuussa kesä-elokuun aikana ja lisäksi EU-rannoilta (7 kpl) kertaalleen ennen uimakauden alkua. Näytteenottokehtojen lisäksi rannoilla tehtiin sinilevätarkkailua ilmoitusten perusteella sekä muutoinkin tiheästi keskikesän aikana. Uimareita ohjeistettiin sinilevätiedotteilla uimarantojen ilmoitustaululla ja Lahden ympäristöterveyden verkkosivuilla. Uimarantavesien näytetulokset toimitettiin rantojen ilmoitustauluille sekä Lahden kaupungin uimarantakohtaisille verkkosivuille.

Uima-allasvesinäytteitä otettiin vuonna 2024 säännöllisesti näytteenottosuunnitelman mukaisesti noin kahden viikon välein ympäri vuoden. Näytteenottokehtojen sekä valvontänäytteiden määrä voi vaihdella vuosittain esim. toiminnanharjoittajan aloittaessa tai lopettaessa tai suurempien uimahalliremonttien seurauksena. Uima-allasvesinäytteiden tulokset julkaistiin toimijoiden omilla ilmoitustauluilla.

3.7. Painopisteet ja projektit

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana oli yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Tätä teemaa tukevat terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen.

Terveydensuojelulaki velvoittaa toiminnanharjoittajaa tunnistamaan toimintansa terveyshaittaa aiheuttavat riskit, seuraamaan niihin vaikuttavia tekijöitä, toimimaan riskien hallitsemiseksi ja estämään terveyshaittojen syntyminen. Ilmoitusvelvollisille toimijoille on ohjelmakauden aikana laadittu omavalvontaohje, johon on koottu tietoa toiminnanharjoittajien avuksi riskinarvioinnista sekä omavalvonnan aihealueista. Toimijoille on annettu ohjeistusta omavalvonnan toteuttamiseen valvontasuunnitelman mukaisten tarkastuskäyntien yhteydessä.

Vuoden 2024 Lahden ympäristöterveydessä ei toteutettu erillistä terveydensuojelulain valvontaan liittyvää projektia.

4. Tupakkalain ja lääkelain valvontasuunnitelman toteutuminen

4.1. Myynnin valvonta

Tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä saa myydä tai muutoin luovuttaa vähittäin vain myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän myyntipaikka- ja luvanhaltijakohtaisen vähittäismyyntiluvan perusteella. Lahden ympäristöterveys käsittelee ja myöntää kaupungin alueelle haettavat tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluvat sekä vastaanottaa ja käsittelee tukkumyynti-ilmoitukset.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden sekä nikotiinivalmisteiden myynnin ja markkinoinnin valvontaa tehtiin alkuvuonna 2024 myymälöissä ja tarjoilupaikoissa elintarvikelain mukaisten tarkastusten yhteydessä. Loppuvuodesta tupakkavalvonta päätettiin eriyttää elintarvikevalvonnasta ja suunnitella uudelleen. Tupakan ja nikotiininesteiden myyntiä tarkastettiin 24 kohteessa ja nikotiinivalmisteiden myyntiä 8 myyntipaikassa. Tupakkatuotteiden laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyjärjestelmän teettänyt lisätöitä sisäänajovaiheessa. Uusina toimijoina alueelle on perustettu useampia nikotiinipusseihin keskittyneitä myymälöitä.

Vuonna 2024 myönnettiin tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupia 12 kpl. Tupakkatuotteiden tukkumyynti-ilmoituksia ei haettu. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupia myönnettiin 6 kpl.

4.2. Ennalta ehkäisevä päihdetyö

Lahden ympäristöterveyden edustaja on osallistunut vuoden 2024 aikana säännöllisesti kokoontuvan tarjontaryhmän toimintaan. Ryhmän puheenjohtajana toimii Lahden kaupungin ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattori ja siinä on edustajia Sosiaalialan osaamiskeskuksesta, Etelä-Suomen aluehallintovirastosta, Hämeen poliisilaitokselta sekä kaupan eri toimijoilta. Ryhmän tarkoituksena on kehittää kunnassa toimivien yritysten ja yhteisöjen välistä yhteistyötä sekä sovittaa ehkäisevän päihdetyön toimia yhteen poliisin, alkoholihallinnon, tupakkavalvonnan, elinkeinoelämän kanssa. Ympäristöterveydenhuollon roolina ryhmässä on osaltaan vaikuttaa tupakasta aiheutuvien haittojen ehkäisyyn erityisesti tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden tarjonnan valvonnan näkökulmasta.

4.3. Muu valvonta

Tupakointikieltojen noudattamista ja tupakointialueiden merkitsemistä suurissa yleisötapahtumissa valvottiin muun tapahtumavalvonnan yhteydessä.

Tupakansavusta asuntoihin aiheutuviin haittoihin ja niiden poistamiseen voidaan soveltaa sekä tupakkalakiä, että terveydensuojelulakia. Lahden ympäristöterveydessä on laadittu toimintamalli tilanteisiin, joissa asukas ottaa yhteyttä asuntoon kulkeutuvasta tupakansavusta. Vuoden 2024 aikana tuli useampia yhteydenottoja tupakansavuhaitoista. Pääsääntöisesti asukkaita on ohjeistettu viemään asia ensin yhtiökokouksen käsiteltäväksi, mutta myös joitakin tarkastuksia on tehty terveydensuojelulain perusteella.

Parveketupakointikieltopäätöksiä asuntoyhteisön hakemuksesta tehtiin vuoden 2024 aikana 5 kpl.

4.4. Painopisteet ja projektit

Tupakkalain valvontaan liittyviä projekteja ei vuoden 2024 aikana toteutettu.

5. Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelman toteutuminen

5.1. Eläinlääkäripalvelut

Lahden kaupungilla on kolme praktikkoeläinlääkäriä, jotka ovat kyenneet sijaisten ja eläintenhoitajan avulla järjestelemään työt siten, että ajanvarausperusteiseen työhön on mahdollisuus. Klinikkaeläintenhoitaja on välttämätön apu eläinlääkäreille kiireisessä praktiikassa.

Eläinlääkäripalveluiden saatavuus ja laatu on ollut suunnitellun mukaista. Eläinlääkärit ovat pysyneet valtakunnallisessa tavoitteessa antaa kiireettömille potilaille aikoja parin viikon sisälle ajanvarauksesta sekä hoitamaan päivittäin akuuttipotilaita.

Eläinlääkäripäivystys on toteutettu lainsäädännön vaatimusten mukaisesti yhteisesti koko Päijät-Hämeen alueella: keskitetty yhteydenottopalvelu, jossa numerot suur- ja pieneläinasiakkaille erikseen, maakunnallinen päivystysalue, sekä osittain eriytetty pien- ja suurelänpäivystys. Yksityiset eläinlääkäripalvelut on huomioitu kaupungin tarjoamia palveluita suunniteltaessa ja yksi kaupungin yksityisistä eläinlääkäriasemista osallistuu ostopalveluna myös pienelänpäivystykseen.

Terveydenhuoltopalveluita tuotantoeläimille on ollut saatavilla kysyntää vastaavasti.

5.2. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin viranomaisvalvonnasta vastaavat valvontaeläinlääkärit sekä praktiikkaa tekevät kaupungineläinlääkärit virka-ajan ulkopuolella ja valvontaeläinlääkärien poissaolojen aikana. Valvontaeläinlääkäriin työnkuvaan kuuluvat eläinsuojeluvalvonta, eläintautivalvonta ja sivutuotevalvonta.

Vuonna 2024 eläinsuojeluilmoituksia kirjattiin 290 kpl ja valvontaeläinlääkärit tekivät näiden johdosta epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia 165 kpl, osan yhteistyössä poliisin tai läänineläinlääkäriin kanssa. Tähän sisältyvät myös määräysten ja kieltojen valvomiseksi tehdyt uusintatarkastukset. Yhteensä 81 tarkastuksella todettiin kieltoihin tai määräyksiin johtaneita puutteita eläinten hoidossa tai pito-olosuhteissa. Useat tarkastukset ovat myös vaatineet aikaa vieviä lisäselvittelyjä. Lisäksi valtaosassa tarkastuksia annettiin ohjeita ja neuvoja eläinten hoitoon ja pito-olosuhteisiin liittyen. Korjaavien toimenpiteiden toteutuminen on varmistettu uusintakäynneillä mahdollisimman pian määräajan umpeutumisen jälkeen ja 13 uusintatarkastuksella oli edelleen huomautettavaa. Edellisten lisäksi praktikkoeläinlääkärit tekivät 52 eläinsuojelutarkastusta. Joissain tapauksissa eläimille on jouduttu hankkimaan hoitoa muualta väliaikaisesti tai pysyvästi.

Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset pyritään tekemään ensisijaisesti ennalta ilmoittamatta, jotta tarkastuksella tehdyt havainnot vastaisivat mahdollisimman hyvin todellista tilannetta eläinten hoidon ja pito-olosuhteiden suhteen. Tämän takia, jos tarkastettavassa kohteessa ei ole ketään paikalla, voidaan siellä joutua käymään useammankin kerran ennen kuin tarkastus päästään suorittamaan. Tarkastusyhteyksiä on vuonna 2024 ollut 103 kpl.

Eläinsuojelutarkastuksia tehdään myös ilman epäilyä sellaisiin kohteisiin, joissa toiminta edellyttää eläinten hyvinvointilaissa tarkoitetun ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia kohteita on Lahden kaupungin alueella noin 20–30, joista suurin osa on hevostalleja. Näitä kohteita on tarkastettu riskiperusteisesti 1–3 vuoden välein. Vuonna 2024 tehtiin ilmoituksenvaraiseen toimintaan kohdistuvia ilman epäilyä suoritettavia tarkastuksia 9 kpl.

Eläinten rekisteröinnin ja merkitsemisen valvontaa suoritettiin muiden tarkastusten yhteydessä ja tarkastuksilla annettiin ohjeistusta mm. eläintenpitäjäksi rekisteröitymisessä ja eläinten pitopaikan rekisteröimisessä. Tarvittaessa toimijoille annettiin määräyksiä pitopaikan rekisteröimisestä.

Koirien rekisteröinnin valvontaa on tehty muun valvonnan ohessa. Toimenpiteitä (kehotus/kuuleminen/päätös) on jouduttu kohdistamaan 45 koiran omistajaan tai haltijaan.

Siipikarjan ulkonapitokiellosta 8.2–31.5. välisenä aikana tiedotettiin erillisellä verkkotiedotteella ja tarvittaessa muiden tarkastusten yhteydessä.

5.3. Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden tuonnin ja viennin valvonta

Eläinten EU-maiden välisiä siirtoja varten lähtömaan virkaeläinlääkärin on suoritettava eläimelle vientitarkastus ja kirjoitettava TRACES-terveystodistus. Vuonna 2024 kirjoitettiin 1 terveystodistus.

Laittomasti maahan tuotujen eläinten tarkastuksia tehtiin vuonna 2024 1 kpl.

6. Liitteet

Liite 1. Lahden ympäristöterveys, valvonnan toteumataulukot 2024.

Lahden ympäristöterveys, valvonnan toteumataulukot 2024

Elintarvikelain mukaisten kohteiden valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset 2024

Toimintaluokka/ toimintatyyppi	Kohteita (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
<u>Alkutuotanto</u>			
Alkutuotannon tuotteiden kuljetus	1	0	0
Hunajantuotanto	14	0	0
Kalastus	1	1	0
Lihantuotanto	25	0	0
Maidontuotanto	3	0	0
Munantuotanto	10	0	0
Puutarhaviiljely, Avomaa	3	2	1
Puutarhaviiljely, Kasvihuone	3	2	0
Vesiviljely	3	0	0
<u>Elintarvikkeiden valmistus, muut</u>			
Juomien valmistus	4	3	5
Muu valmistus	10	8	5
Yhdistelmätuotteiden valmistus	2	2	0
<u>Elintarvikekontaktimateriaalit</u>			
Jakelu tai markkinointi	1	0	0
Maahantuonti	6	1	0
Valmistus tai jatkojalostus	11	6	6
<u>Elintarvikkeiden kuljetukset</u>			
Elintarvikkeiden kuljetus	8	3	0
Elintarvikkeiden kuljetus jäädytettynä	2	1	1
<u>Elintarvikkeiden myynti</u>			
Elintarvikkeiden tukkumyynti	7	5	3
Elintarvikkeiden vähittäismyynti	170	89	76
Ulkomyyntialue	32	6	14
<u>Elintarvikkeiden tarjoilu</u>			
Grilli- tai pikaruokatoiminta	39	21	26
Kahvilatoiminta	95	36	27
Pubitoiminta	40	3	0
Ravintolatoiminta	177	112	94
Suurtalous, keskuskeittiötoiminta ja pitopalvelu	12	7	8
Suurtalous, laitoskeittiö (koulut, sairaalat ym.)	63	43	41
Suurtalous, tarjoilukeittiötoiminta	121	29	35
<u>Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen</u>			
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi	1	1	1
Muu elintarvikkeiden varastointi	6	1	3
<u>Kala-ala</u>			
Kalajalosteiden valmistus	1	3	0
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	1	8	7
<u>Liha-ala</u>			
Jauhelihan valmistus	2	8	3
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	1	4	3
Raakalihavalmisteiden valmistus	1	4	4
<u>Maitoala</u>			
Juuston valmistus	1	1	0
<u>Vienti ja tuonti</u>			
Elintarvikkeiden maahantuonti	2	1	6
<u>Vilja- ja kasvisala</u>			
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	11	6	13
Muiden viljatuotteiden valmistus	3	2	2
Myllytoiminta	2	2	1
Ruoka- ja kahvileipien valmistus	15	10	8
Yhteensä (kpl)	910	431	393

Terveydensuojelulain mukaisten kohteiden valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset 2024

Toimintaluokka/ toimintatyyppi	Kohteita (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
<u>Kauneudenhoito ja ihon käsittely</u>			
Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	111	15	15
Muu ihon käsittely tai hoito	3	1	1
Solarium	3	2	0
Tatuointi ja lävistys	18	1	9
<u>Kokoontuminen, lasten ja nuorten kohteet</u>			
Kerhotilat	16	2	1
Nuorisotilat ja leirikeskukset	3	0	1
Lasten iltapäiväkerhot	15	11	6
Lasten sisäleikkipuistot	2	0	0
<u>Liikunta ja virkistystoiminta</u>			
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat)	7	7	7
Pienet yleiset uimarannat	5	5	5
Yleiset altaat	6	6	4
Saunat	5	4	0
Yleinen liikuntatila	71	29	20
<u>Majoitustoiminta</u>			
Majoitushuoneistot	30	10	10
<u>Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset</u>			
Ammattioppilaitos	9	0	0
Korkeakoulu	3	1	2
Lukio	4	1	1
Peruskoulu	34	18	18
<u>Sosiaalihuollon palvelut</u>			
Lasten päiväkodit ja vastaavat	64	33	33
Lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	15	9	10
Tehostetun palveluasumisen yksikkö	50	18	20
Ensi- ja turvakodit	2	0	0
<u>Talousveden toimittaminen</u>			
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	2	0	0
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	2	2	2
Vedenottamo, iso asetus	19	5	6
Yhteensä (kpl)	499	180	171

Tupakkalain mukaisten kohteiden valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset 2024

Tupakan myynnin valvontaa on suunniteltu tehtäväksi pääosin muun ympäristöterveyden valvonnan yhteydessä.

	Myyntilupia (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
Kaikki myyntipaikat (kohdemäärä vuoden 2024 suunnitelmassa)	114	47	24

Läkelain mukaisten kohteiden valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset 2024

Nikotiinivalmisteiden valvontaa on suunniteltu tehtäväksi muun ympäristöterveyden valvonnan yhteydessä.

	Myyntilupia (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
Kaikki myyntipaikat (kohdemäärä vuoden 2024 suunnitelmassa)	66	30	8

Eläinlääkintähuollon käyntitilasto 2024

Kuukausi	Käynnit (kpl)	Käyntien jaottelu - paikka		Käyntien jaottelu - aika	
		vastaanotto	matka	virka-aika	päivystysaika
Tammikuu	295	288	7	281	14
Helmikuu	319	311	8	305	14
Maaliskuu	286	272	14	268	18
Huhtikuu	296	287	9	286	10
Toukokuu	287	276	11	268	19
Kesäkuu	289	277	12	269	20
Heinäkuu	376	360	16	353	23
Elokuu	359	352	7	344	15
Syyskuu	320	314	6	308	12
Lokakuu	311	304	7	294	17
Marraskuu	289	277	12	273	16
Joulukuu	246	234	12	229	17
Yhteensä (kpl)	3673	3552	121	3478	195

Eläinsuojelukäynnit ja eläintautilainsäädäntöön perustuvat tarkastukset 2024

	Kpl
Eläinsuojeluilmoitukset	290
Eläinsuojelutarkastukset, valvontaeläinlääkärit	
- Ei huomauttamista	71
- Määräyksiin tai kieltoihin johtaneet	81
- Uusintatarkastukset, joilla huomauttamista	13
- Tarkastusyriytykset	103
Eläinsuojelutarkastukset, praktikkoeläinlääkärit	52
Ilmoituksenvaraiseen toimintaan kohdistuneet tarkastukset	9
Yhteensä tehtyjä tarkastuksia tai tarkastusyriytyksiä (kpl)	329

Ilmoitusten ja lupahakemusten käsittelyt 2024

	Käsitellyt (kpl)
Elintarvikelain mukaiset ilmoitukset ja hakemukset	197
Terveysturvallisuuslain mukaiset ilmoitukset	60
Tupakan ja nikotiininesteiden myyntilupahakemukset	12
Nikotiinivalmisteiden myyntilupahakemukset	6
Yhteensä (kpl)	275

Viranomaisnäytteenotot ja mittaukset 2024

	Kohteita (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
<u>Elintarvikevalvonta</u>			
Projektinäytteenotto			2
Epidemiaepäilyjen selvittäminen			4
<u>Uimavesi</u>			
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat)	7	28	28
Pienet yleiset uimarannat	5	15	15
Yleiset altaat	10		
- Näytteenottopaketti 1 (mikrobit, sameus, pH-arvo, vapaa ja sidottu kloori)		64	56
- Näytteenottopaketti 2 (paketti 1 + KMnO ₄ , urea ja tarvittaessa nitraatti)		57	58
- Näytteenottopaketti 3 (trihalometaanit, otetaan pakettien 1 ja 2 yhteydessä)		(18)	(20)
<u>Talouksveden toimittaminen</u>			
Talouksvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	16		
- Talouksveden laadun säännöllinen valvonta		11	5
Talouksvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	2		
- Jatkuvan valvonnan näytteet		82	80
- Jaksottaisen valvonnan näytteet		18	17
<u>Terveysturvallisuuslain valvonnan mittaukset</u>			
Melumittaukset (terveyshaittaepäily, suunnittelematon)			5
Yhteensä (kpl)	40	275	270

Valvontasuunnitelman ulkopuoliset tarkastukset, yhteistyökokoukset, lausunnot ja todistukset 2024

	Toteutuneet (kpl)
Elintarvikelain valvontasuunnitelman ulkopuoliset tarkastukset	31
Terveysturvallisuuslain valvontasuunnitelman ulkopuoliset tarkastukset	60
Elintarvikevalvonnan yhteistyökokoukset	13
Terveysturvallisuuslain valvonnan yhteistyökokoukset	49
Elintarvikelain mukaiset lausunnot ja todistukset	23
Terveysturvallisuuslain mukaiset lausunnot	15
Käsitellyt lausuntopyynnöt ympäristöluvista ja asemakaavasta	12
Yhteensä (kpl)	203